

Overtollige toneelversie van Pasolini's 'Teorema'

Theater

'Teorema' naar Pier Paolo Pasolini door Toneelgroep Amsterdam, 25 en 26/9 Ruhrtriennale Bochum, 1 t/m 9/12 Stadsschouwburg Amsterdam.

Gekleed ziet de gevallen zakenman er tien keer geknakter, gefnuikter en verlatener uit dan naakt. Maar regisseur Ivo van Hove wil nu eenmaal dat zijn toneelspelers van Toneelgroep Amsterdam bloot rondscharrelen, darren of anderszins wuft poespassen. Dus moet acteur Jakob Derwig in zijn blootje duiden waarom zijn personage de gevallen zakenman zo'n triest einde ten deel viel.

Uitgerekend Jakob Derwig is zo'n acteur die dat functioneel blootgekleets uit de theatrale jaren van Fred Flintstone kan missen als kiespijn. Derwig speelt nog adembemend als je hem in een blok Samuel Beckett-beton stort. En dan moet hij ook nog eens keihard tegen het geraas van een opstijgende Concorde opschreeuwen, teneinde zijn vertwijfelende roep om hoop van de gevallen zakenman kenbaar te maken. Lawaaiikabaal en jongensbloot; zie daar Van Hove's huisingsrediënten.

Dat blootgezever is niet de enige reden waarom Van Hove's theatrale versie van Pasolini's film 'Teorema' uit 1968 niet alleen een overtollige, maar vooral sprankeloze voorstelling werd. Pasolini situeert zijn boek en latere film in een naoorlogs, katholiek doordeesemd Italië waarin huwelijks- en seksuele moraal eerder verstikten dan verstrengelden, en richt zijn wapens op het gezin. Daarin dient zich een ongenode maar zeer welkome gast aan, die raadselachtig 'de gast' blijft heten. Stuk voor stuk verleidt hij de gezinsleden (vader, moeder, dochter, zoon) plus huishoudster, en vertrekt even abrupt als hij kwam. Wie is deze beeldschone jongeling: een valse indringer, een opportunist, een verlosser, de messias?

Sluitend antwoord daarop doet niet ter zake. Het gaat om het gezin, dat na en/of door zijn komst aan flarden ligt. De huishoudster ontkomt

Is 'de gast' (links, Marwan Kenzari) een valse indringer of een messias?

nog net via een ingewikkelde Mariatenhemelvaartopneming aan een letterlijke dood, maar raakte door de aanraking van 'de gast' net zo kiere-wiet als de getroffen gezinsleden.

Maar waren de gezinsleden al jarenlang niet verknipt en hun illusies kwijt? Gezinshoofd Derwig lijkt, zodra hij kwaad of verdrietig wordt, steeds scherper op een verongelijkte Stan Laurel.

Zodra het gezin zelf in de gaten heeft dat ze zijn 'verraden', laat regisseur Van Hove de hel oorverdovend losbarsten, schijnt verblindend klusserslicht de toeschouwers tegemoet en is de onttakeling manifest. De ooit zo modieuze burgermanswoning met deftige muurkastjes wordt vernuftig gesloopt. Een omhelzing verandert vanaf nu in verkrachting, schilderkunstige schoonheid verwordt tot reden voor zelfmoord; het op het toneel spelende strikje houdt het ook maar voor gezien.

Wat het geschreven script zelf voorschrijft, gebeurt nu ook op het toneel: het is al lang een rommeltje hierzo —wegwezen zolang het nog kan! 'Waarom openbaart het wonder zich niet aan ons, aan mij?', kermt het gezinshoofd nog boven een aanzwellende woestijncycloon uit. Terwijl dat nou uitgerekend de toeschouwersvraag van de avond is.

Arend Evenhuis